

DEN ÄLDSTA SILVERSTÄMPELN FRÅN UPPSALA

Uppsalasilvret, som fick sin välförtjänta ehuru tyvärr kortvariga utställning sista septemberveckan 1944 i samband med Uppsala fabriks- och Hantverksförenings firande av Hantverkets dag, är hittills anmärkningsvärt litet utforskat. I synnerhet gäller detta de äldre sakerna. Tiden bortom år 1700 ter sig mest som en karta med idel vita fläckar. Desto intressantare blir då var sak, som kan någorlunda bestämmas, även om den ur arbetssynpunkt inte skulle nå upp till de bästa kvalitetsvarorna.

En sådan milstolpe är Västlands kyrkas förgyllda silverkalk, bild 1, under foten försedd dels med uppsalamärket, riksäpplet, i en renässanssköld, bild 2, dels med den graverade inskriften »Herr Peder», vilket måste syfta på en prästman och då med all sannolikhet den, som verkade i församlingen vid kalkens tillkomst.

Från 1593 till 1636 var enligt prästlängden en herre med det latiniserade namnet Petrus Pauli, d. v. s. Peder Pålsson, kyrkoherde i Västland. Och till denna tid låta sig kalkens ornerade delar, foten och skaftet, stilistiskt hänföra sig. En härtill förekommande årsbokstavstämpel G, i en gammal serie, skulle enligt Upmark möjligen kunna betyda 1713, men i så fall inslogs den stämpeln, med all sannolikhet, då kalkens skål omgjordes.

Mästaren till herr Peders kalk förblir tyvärr till namnet okänd. I sitt verk röjer han sig som en hygglig medelmåtta, som inte har det så lätt med figurteckningen, bild 4, och som beträffande stilen på foten står kvar i ren medeltidssmak. Noden, skaftknoppen, är däremot av väsentligt högre arbets-kvalitet, bild 3, och det är tack vare sammanställningen av den fina, troligen utländska noden med den trohjärtat »medel-

Bild 1. Västlands kyrkas kalk, 1500-talets slut eller 1600-talets början. Skålen nyare.

svenssonska» foten som silverforskarens intresse flammar upp. Vi ha här nämligen med all sannolikhet ett exempel på en dispens från de stränga skråbestämmelserna om förbud mot att använda utländskt arbetat silver.

Dessa dispenser äro mest kända från 1600-talets allra sista del. De pampiga svenska dryckeskannorna bära ofta en

Bild 2. Västlandskalkens uppsalastämpel, den äldsta kända. Årsbokstaven G yngre.

Bild 3. Den från utlandet, sannolikt på licens, importerade noden med renässansornament av högre kvalitet.

Bild 4. Västlandskalkens i Uppsala gjorda fot med prov på dess apostla- och evangelistfigurer.

figuronerad lockplatta av högsta kvalitet, ditskruvad, importerad från utländska mästare tack vare en särskild, individuellt åt vissa i regel mera framstående svenska mästare beviljad kunglig licens. Dyliga licenser kunna emellertid också påvisas mycket tidigare, nämligen 1613 och 1615, för den tidens förnämste stockholmsmästare, Lorenz Hartman.

I och med att den otvetydigt uppsalastämplade Västlands-

kalken på liknande sätt visar sig vara ett »sammanbragt barn» av finare importvara och vanlig svensk hantverkskonst, få vi en antydning om *att licensförfarandet kanske var mera utbrett än vad man med bevarade säkra belägg hittills vågat påstå.*

Jämte den exklusiva lilla krets av förnämligare ting, som länge sysselsatt forskningen, kommer därför västlandskalken att spela en roll, då forskningen på allvar skall taga upp det stora problemet: Vad är svenskt och vad är utländskt i äldre »svenskt silversmide»? Och dessutom vågar man kanske beteckna den som den hittills äldsta kända uppsalastämplade silversaken.

O. Källström.